

Медведева Е. И.

РАЗВИТИЕ НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
В ВЫСШЕМ ТЕХНИЧЕСКОМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ КАК НЕОТЪЕМЛЕМАЯ
СОСТАВЛЯЮЩАЯ ЕГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ

На основе ретроспективного анализа развития научно-педагогической деятельности высших технических учебных заведений, в частности на примере Национального университета «Львовская политехника», определены особенности и тенденции развития высшего технического образования в Украине, а также намечены перспективы творческого использования в современных условиях опыта научно-педагогической деятельности, накопленного в течение двух веков Львовской политехникой. В статье проанализировано сущность научно-педагогической деятельности для формирования образовательной среды высшего технического учебного заведения (на примере Национального университета «Львовская политехника»).

Ключевые слова: научно-педагогическая деятельность, научно-педагогический потенциал, высшее техническое учебное заведение, национальный университет, исследовательский университет, Львовская политехника.

Medvedieva O. I.

THE DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL ACTIVITY
AT THE HIGHER TECHNICAL EDUCATIONAL ESTABLISHMENT
AS A PART OF ITS EDUCATIONAL ENVIRONMENT

The peculiarities and trends of the development of higher technical education in Ukraine were defined on the basis of retrospective analysis of the scientific and pedagogical activity of higher technical educational establishments, in particular on the example of Lviv Polytechnic National University. The prospects of creative usage of the experience of scientific and pedagogical activity, which was accumulated by the Lviv Polytechnic during two centuries, in the modern conditions were outlined. The essence of scientific and educational activities for the formation of the educational environment of higher technical educational establishments (on the example of National University «Lviv Polytechnic») was analyzed in the article. In the process of the pedagogical research the main features of the research objectives of higher education such as the fullest involvement of teachers to the educational process who can perform the research contribution into the development of science, engineering and technology; using of the results obtained in the educational process; training of the teaching staff of higher qualification; practical familiarizing of the students with formulating and solving scientific and technological problems, attracting the most talented of them to perform scientific research were discovered.

Particular attention is focused on the new educational paradigm of a humanistic, personality oriented higher technical education, which is possible with appropriate scientific and pedagogical staff who possess scientific potential and seek to continually improvement of themselves.

Key words: scientific and pedagogical activity, scientific and pedagogical potential, higher technical educational establishment, National University, research University, Lviv Polytechnic.

Рецензент: Слюсаренко Н.В.

УДК 378

Одайник С. Ф.*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНИХ ІДЕЙ
ЯНА АМОСА КОМЕНСЬКОГО У ВИЩІЙ ШКОЛІ

У статті здійснено дослідження творчої спадщини Яна Амоса Коменського, обґрунтовано його внесок у сучасний процес навчання в системі вищої школи. Також проаналізовано окремі аспекти педагогічної спадщини та філософських поглядів Я. А. Коменського в контексті предмета дослідження. Акцентовано увагу на тому, що, за Коменським, вища школа

*© Одайник С. Ф.

або академія мають свою педагогіку, свою дидактику, збагачену всіма досягненнями педагогіки й дидактики перших ступенів навчання. Дано характеристику принципу наочності за Коменським, який першим теоретично обґрунтував і детально розкрив його, протиставивши пасивному навчанню. Зроблено висновки щодо актуальності ідей ученого для розвитку сучасної педагогічної науки.

Ключові слова: Я. А. Коменський, дидактика, вищий навчальний заклад, академія.

Модернізація всіх напрямків діяльності сучасного освітнього простору та створення відповідних умов формування компетентної особистості потребує повернення до вже набутого людством прогресивного досвіду в педагогіці з погляду сьогодення, його переосмислення та висвітлення в контексті сучасних культурно-освітніх змін. Саме педагогічний досвід є способом перевтілення наукового знання у практичні вміння. Сьогодні українські вчені знаходять відповіді на актуальні питання педагогічної науки та практики в багатій різноплановій спадщині видатного чеського педагога-реформатора Я. А. Коменського. «Людина має розум та мову, щоб розрізнити, і волю, щоб вибрати все, що тільки є гарного або поганого», – зазначав учений [2, с. 6].

Мета статті – обґрунтувати актуальність використання дидактичних ідей Я. А. Коменського в системі вищої освіти на сучасному етапі.

Дослідженням творчої спадщини Коменського займалися такі вітчизняні й зарубіжні вчені, як М. Арцишевська, М. Бечкова, Я. Квачала, В. Кларін, В. Кравець, В. Кортгаазе, Д. Лордкіпанідзе, Я. Паточка, А. Піскунова, Й. Полішенський, С. Соучек та ін. Дослідження використання педагогічних ідей вченого та їх актуальність у сучасній освітній діяльності висвітлюються також у працях Е. Александрова, О. Антонова, І. Зайченко, Б. Мітюкова, Є. Путілова, Д. Скільського, А. Хуторського, Д. Чижевського, П. Щербаня та ін.

Геніальний син чеського народу, педагог-класик, засновник педагогічної науки, великий мислитель, патріот, демократ-гуманіст Ян Амос Коменський належить до тих історичних постатей, які своїми творіннями здобули славу й любов народу. Він жив в епоху бурхливих історичних подій, відстоював прогресивні ідеї і все своє життя боровся проти соціального й духовного поневолення. Виступаючи проти війн і соціальної несправедливості, учений уважав, що засобом їх подолання є освіта, поширена повсюдно. Він писав: «Щасливий народ, багатий хорошими школами, хорошими підручниками, гарними установами та методами виховання суспільства» [1].

Я. А. Коменського називають батьком педагогіки, учителем народів. Він створив педагогічні й філософські праці, наповнені духом демократизму, любові і поваги до людей, поваги до праці. Педагог високо підніс традиції гуманістичного руху, невичерпного оптимізму й великої любові до людини. Він стверджував, що людина є не що інше, як гармонія як щодо тіла, так і щодо душі. Учений проповідував ідею ліквідації станових привілеїв і пригноблення людини людиною, полум'яну любов до батьківщини, рівноправність великих і малих народів.

Велика заслуга Я. А. Коменського перед людством полягає в тому, що він із позиції демократизму й гуманізму дав критичну оцінку всієї середньовічної системи навчання й виховання. Ураховуючи все те цінне, що було накопичено його попередниками в галузі теорії та практики педагогіки, він створив педагогічне вчення, що й донині зберігає свою сучасність і необхідність. Велика педагогічна мудрість і наукове передбачення – ось чим пояснюється той факт, що вчення Коменського зберігає свою актуальність і в наш час. Із цього приводу він прогнозував: «Ми легко передбачаємо, що та ж доля досконалого методу спіткає і це наше нове починання. Тому деякі будуть дивуватися й обурюватися, що є люди, які сміють дорікати в недосконалість школи, книги, методи, прийняті на практиці, й обіцяти щось незвичайне і неймовірне» [1, с. 305].

Уперше термін «дидактика» було використано в Німеччині 1613 року. «Дидактика» походить від гр. *didaktikos* – «той, що навчає». Саме тоді К. Хельвіг та Й. Юнг, аналізуючи

діяльність відомого мовознавця і прихильника навчання рідною мовою В. Ратке (1572-1635), трактували дидактику як мистецтво навчання.

Аналогічним чином трактував це поняття і Я. А. Коменський у своєму знаменитому творі «Велика дидактика, або Універсальне мистецтво навчати всіх усьому». Однак він уважав, що дидактика є мистецтво не лише навчання, але й виховання. Він стверджував, що дидактика – це універсальне мистецтво навчання всього і всіх, і при тому вчити потрібно з надійним успіхом – так, щоб не могло бути невдач, щоб ні в учнів, ні в тих, хто вчить, не було нудьги, щоб навчання проходило з радістю, учити ґрунтовно, не поверхнево, не для форми, а наближаючи учнів до істинної науки, учити добрим правилам поведінки і глибокому благочестю [2, с. 423-428].

Дидактика в сучасному розумінні – один із розділів педагогіки, що вивчає закономірності засвоєння знань, умінь і навичок, формування переконань; визначає обсяг і структуру змісту освіти, удосконалює методи й організаційні форми навчання, вплив навчального процесу на особу. Завдання сучасної дидактики полягає в забезпеченні ефективного виховання, духовного збагачення, розвитку дитини, її активності, таланту, творчого потенціалу, здібностей до самостійного надбання нових знань, у створенні умов для її самореалізації. На кожному етапі свого розвитку дидактика вирішує завдання вдосконалення освіти й навчання відповідно до потреб суспільства і суспільно-економічних умов. У період розбудови національної школи, крім удосконалення змісту навчання, модернізації його форм і методів, важливо оптимізувати процес навчання, тобто так організувати його, щоб досягти найкращих результатів у навчанні за найменших витрат часу і зусиль. Усе це має відбуватися водночас з інтенсифікацією процесу навчання. Ідеться про таку його організацію, за якої збільшується працездатність учнів і вчителів, підвищується продуктивність їхньої праці, зростають пізнавальна самостійність, ініціатива і творча активність.

У педагогічній спадщині Я. А. Коменського розглянуто всі найважливіші питання педагогіки. Так, у «Великій дидактиці» він виклав вимоги до процесу навчання, що викликають не лише історичний, а й практичний інтерес:

- освіта людини починається з дитинства і для цього відводяться ранкові години, а все, що підлягає вивченню, розподіляється згідно зі ступенями віку;
- розум розвивається раніше, ніж мова, і тому реальні навчальні предмети передують формальним, а приклади – правилам;
- кожен, кого віддають до школи, залишається в ній до кінця;
- розум учнів слід підготувати до засвоєння предмета, що вивчається, а все, що стоїть на заваді навчання, потрібно усунути;
- у школі необхідно встановити порядок, за яким учні в один і той же час займатимуться одним предметом;
- учитель має домагатися розуміння речей, розвивати пам'ять, мовлення і руки, удаватися до всіх способів розкриття пізнавальних здібностей і застосовувати їх згідно з обставинами;
- навчальний матеріал має розподілятися так, щоб наступні заняття розвивали одержані знання в їх частинах подібно до того, як усі гілки дерева виростають одна з одної;
- уся сукупність занять має детально розчленуватися на класи з таким розрахунком, щоб попереднє завжди відкривало дорогу наступному, щоб нічого не пропустити і не перекрутити;
- учні одержують відповідні кожному класу книги, що заслужено можна було б назвати джерелом мудрості й благочестя [1].

Отже, у дидактичній системі чеського педагога Я. А. Коменського є значна кількість положень, що з урахуванням особливостей історичної доби можна використати в сучасній українській школі. Також дидактичні принципи вченого можуть бути використані як підґрунтя для розроблення сучасного навчання у вищій школі.

Подальший розвиток школи й педагогіки підтвердив життєвість і педагогічну доцільність багатьох ідей, висловлених Я.А. Коменським щодо вищої освіти. Він уважав, що одне із завдань вищої школи – дати міцні, ґрунтовні теоретичні та практичні знання з усіх предметів, що викладалися в сімнадцятому столітті. Він акцентував увагу на тому, що вища школа або академія повинна мати свою педагогіку, свою дидактику, збагачену всіма досягненнями педагогіки і дидактики перших ступенів навчання. «На академію, звичайно, наш метод не поширюється. Але що заважає нам висловити наші побажання і з приводу академії? Академії з повним правом надають завершення і доповнення всіх наук і всі вищі предмети освіти» [1, с. 460].

Він першим серед педагогів запропонував для освіти юнацтва чітку чотирьохступеневу систему шкіл, демократичну як за метою, так і за організацією. Учений уважав, що в межах певної кількості років має бути закінчено весь курс навчання, і з цих шкіл мають вийти люди справді освічені. Для кожного віку потрібна своя особлива школа: для дитинства – школа материнської опіки, для підлітків – елементарна школа рідної мови, для юнацтва – латинська школа (гімназія), для зрілості (тобто для змузнілих молодих людей віком від 18 до 24 років) – академія і мандрівки. Кожна наступна ступінь є продовженням попередньої [1, с. 439]. Перші дві школи мають бути обов'язкові для всіх, а наступні – відкриті для всіх, хто бажає продовжити навчання.

Академії мають бути в кожній державі або великій області. В академії Коменський передбачає звичайні факультети того часу – богословський, юридичний та медичний: «академія буде розвивати переважно те, що належить до сфери волі, саме здібності, що навчать зберігати гармонію. Щодо душі – це дає богослов'я, щодо розуму – філософія, щодо зовнішнього блага і стану – юриспруденція» [1, с. 440].

За Я. А. Коменським, академія та пізнавальні подорожі забезпечують розширення світогляду, збагачення життєвих спостережень, поглиблення професійної підготовки [1, с. 195]. Створення такої чотириступеневої шкільної системи дасть державі можливість одержати достатню кількість учених: «Із академії будуть виходити науковці та майбутні керівники інших, так щоб у церкві, школі та громадських установах ніколи не було браку відповідних керівників», – зазначав учений [1, с. 447].

Унесок Я. А. Коменського в подальший розвиток вищої школи може бути сконцентрований довкола таких чотирьох проблем: добір молоді для навчання у вищій школі; зміст вищої освіти; організація пізнавальної діяльності студентів; координація зусиль учених вищої школи з розроблення і пропаганди педагогічної теорії.

Основне призначення школи, особливо вищої, він убачав у тому, щоб розкрити здібності особистості, надавши їй можливості вільного, органічного розвитку: «молоді люди двадцяти чотирьох або двадцяти п'яти років, які вже пройшли академічні науки, становлять собою дерево, звідусіль вкрите плодами такої зрілості» [1, с. 442]. У зв'язку з цим правомірно виникає питання про те, кому вчитися в академії. На думку Я. А. Коменського, таким правом мають володіти найбільш обдаровані випускники гімназій – «обрані уми, цвіт людства». Запропонована ним методика добору цілком «вписується» в сучасну систему профорієнтаційної роботи у вищому навчальному закладі. Однак право вирішального голосу педагог залишає за вчителями, директором гімназії, які на основі дійсних знань про інтереси, здібності молоді людини та за результатами проведених випробувань-іспитів направляють її для подальшого навчання чи іншого роду занять [1, с. 198]. «Треба стежити за тим, щоб академії виховували тільки працьовитих, чесних і здібних людей. Вони не мають терпіти студентів, які надають іншим шкідливий приклад бездіяльності й розкоші, марнують батьківське майно і гублять свої роки» [1, с. 461], – зазначав із цього приводу Коменський.

Як педагог і громадський діяч, Я. А. Коменський добре розумів, що в міру того, як гуманістичні ідеї все більше впроваджуються в суспільне життя, вони стають невід'ємною рисою у сфері освіти й виховання. Тому закономірно, що на зміну абстрактних, схоластичних постулатів у змісті освіти приходять нові наукові знання.

Коменський був прихильником оновлення змісту вищої освіти на основі новітніх наукових знань про природу, суспільство, пізнання: «нам потрібна така освіта, яка робила б нас здатними завжди все правильно розуміти, бажати, робити, висловлювати. Лише тоді, досягнувши розумом, душею, рукою і мовленням належної досконалості, ми будемо справедливо називатися людьми» [1, с. 199].

Актуальними на сьогодні залишаються вимоги Я. А. Коменського до особистості викладача вищої школи, найважливішими з яких він уважав: професійну компетентність, здатність корисно вести заняття, прагнення до постійного поповнення знань, оволодіння професійно-педагогічною культурою: «учені і професори всіх наук, мистецтв, предметів, що вивчаються, вилучали б із себе всі ці знання і повідомляли все для всіх» [1, с. 466]. Викладачі вищої школи мають увійти до складу «дидактичної колегії» – державного органу, що має здійснювати розроблення педагогічної теорії, упроваджувати та пропагувати нові знання. Ця ідея отримала згодом своє реальне втілення у вигляді створення педагогічних громадських організацій, асоціацій, академій педагогічних наук та ін. Я. А. Коменський зазначав, що студенти за допомогою викладача мають чітко усвідомити, яку користь надає освіта в повсякденному житті. Учений неодноразово підкреслював ту обставину, що навчання передбачає спільну діяльність учителя і учнів. Він говорив:

- учитель й учень мають увесь час взаємно приділяти один одному увагу;
- учень має скрізь іти за своїм учителем, який іде скрізь попереду нього;
- скільки б учитель не бачив помилок учня, він завжди має вказувати йому на них і повчати його, щоб той успішніше йшов слідом [1, с. 543-544].

Щодо методів навчання в академії він рекомендував, щоб там уживалися найбільш легкі і правильні методи, щоб дати всім, хто сюди приходить, ґрунтовну вченість. Потрібною умовою успішності процесу навчання Коменський вважав його легкість і приємність. Опанування мудрості має проходити без труднощів, має бути зручним, доступним для всіх, надавати справжню насолоду. Варто використовувати лише ті методи, що зменшують труднощі навчання, з тим щоб воно не викликало в учнів незадоволення й огиди до занять [4, с. 25]. «Юнацтво має отримувати освіту не примарну, а справжню, не поверхневу, а ґрунтовну, тобто щоб розумна істота – людина – привчалася керуватися не чужим розумом, а власним, не тільки вичитувати з книги розумні чужі думки про речі або навіть заучувати й відтворювати їх у цитатах, а розвивати в собі здатність заглиблюватися в корінь речей і виробляти істинне розуміння їх і вживання їх», – говорив Коменський про освіту молоді [1, с. 304].

Серед різноманітних методів викладання вчений віддавав перевагу самостійній роботі студентів: «...про що професор публічно не говорив би, потрібно роздати слухачам для читання вдома твори зразкових письменників, які обговорюють те ж питання... Таким чином усе, що прочитає кожен, може бути об'єднано й не тільки стане загальним надбанням, але й закарбується в пам'яті, забезпечуючи ґрунтовні успіхи як у теорії, так і практиці наук» [1, с. 462]. Самостійна робота – дидактичний метод навчання, за допомогою якого викладач організовує навчально-пізнавальну діяльність студентів на заняттях і під час підготовки до них. Досвід організації самостійної роботи переконує, що у вищому навчальному закладі вона має відбивати специфіку навчального процесу, оскільки саме самостійне внутрішнє перероблення фактичного матеріалу сприяє формуванню у студентів власних оцінних суджень, необхідних для глибокого засвоєння наукових знань і їх творчого використання молодими фахівцями.

Разом зі зміною змісту освіти Я. А. Коменський висловлювався за пошук нових форм і методів підготовки студентів. Інноваційні технології навчання – система новаторських способів педагогічних дій, форм і засобів навчання. Викладач має не тільки досконало знати новітні технології навчання, а й творчо застосовувати, доповнюючи традиційні методичні складники інноваційними, з метою ефективного викладання дисциплін у вищій школі. Одним із напрямків удосконалення навчання у вищому

навчальному закладі є технологія проблемного навчання, що передбачає системне застосування широкого кола завдань проблемного типу, спрямованих на формування у студентів таких умінь, як виявляти проблему та будувати гіпотезу, проектувати подальші дії та контролювати процес вирішення завдань, здійснювати аналіз наявної інформації та обговорювати результати дослідження, свідомо виправляти власні помилки, знати й застосовувати різні методи дослідження.

На нашу думку, в основі проблемного навчання закладено принцип наочності, що Я. А. Коменський першим теоретично обґрунтував і детально розкрив, протиставивши його відірваному від життя словесному, пасивному навчанню. Він зазначав, що «значна частина труднощів залежить від того, що учні вивчають речі не за допомогою особистого розглядання їх, а за допомогою розповіді про них, що містить у собі неясності. Ці розповіді погано утримуються в пам'яті, так що з неї зникають або різним чином змішуються між собою. Засобом проти цього буде представлення всього на особистий розгляд і на чуттєве сприйняття» [1, с. 488]. Тобто відбувається зміщення освітнього акценту в бік проблемно орієнтованого навчання.

Технологія модерації є доволі оригінальною і дещо незвичною в тому розумінні, що у своїй основі спирається практично на більшість загальних і спеціальних навчальних закономірностей та принципів дидактики. Студент у процесі такого заняття перестає бути об'єктом навчання та займає активну позицію в навчальному процесі, а викладач є наставником, консультантом, модератором, який виконує роль досвідченого товариша, що допомагає, скеровує діяльність студентів. Лекційне заняття, побудоване за такою технологією, підпорядковано принципу наочності та систематичності, за Я.А. Коменським, який уважав, що «у навчанні треба йти від фактів до висновків, від прикладів до правил, що систематизують, узагальнюють ці факти і приклади...» [1, с. 484].

Учений розумів, що однією з найважливіших умов правильної організації навчання є наявність хороших підручників, причому в достатній кількості. Коменський визначив і коло вимог до підручників: «...їх виклад має бути повним, ґрунтовним і точним, таким, щоб вони були правдивою картиною всього всесвіту ... І чого я особливо бажаю і на чому я наполягаю, так це на тому, щоб книги були написані зрозуміло і доступно і давали б учням таке світло, завдяки якому вони розуміли б усе самі, навіть без учителя» [1, с. 374]. Важливу роль відводив педагог читанню й обговоренню торгових і комерційних газет. Це давало змогу молоді того часу розширювати світогляд, установлювати різні причинно-наслідкові зв'язки, учитися інших мов, пізнавати світ у практичних справах, виробляти в собі високу культуру розумової праці. Ще в Я. Коменського читаємо: «Бути розумним створінням – це означає все досліджувати і давати всьому імена і все злічувати, тобто знати й мати можливість назвати і зрозуміти все, що є у світі...» [2, с. 56].

У дослідженнях закономірностей процесу навчання загальна дидактика використовує досягнення багатьох наук, зокрема філософії, психології, вікової психології, кібернетики та ін. Дидактика, як й інші науки, перебуває в стадії неперервного оновлення і розвитку. Це дає змогу аналізувати процес навчання за елементами і в системі їх взаємодії, досліджувати системно, повніше і глибше сутність освіти й навчання.

Усього Я. А. Коменський написав понад 250 творів, присвячених одній темі – освіті людини. Навчальний заклад він називав «майстернею життя, лабораторією, що всім доставляла б живильний сік, життя і силу» [1, с. 464]. Нові ідеї і практику навчання вчений геніально синтезував, створивши педагогічну систему, що була новим, вищим етапом у розвитку педагогічної науки, підсумком і теоретичним обґрунтуванням усього позитивного досвіду твого часу.

Дидактична система, викладена у «Великій дидактиці», увійшла до золотого фонду класичної педагогічної літератури. У ті часи Коменський діяв на підставі власних спостережень над дітьми і молоддю, але його міркування щодо педагогічного мислення, волі та інших психічних процесів становлять значний інтерес і для сучасної науки. З цього

приводу в педагога є вдалиий вислів: «Правильно керувати юнацтвом – це означає також творити і перетворювати державу» [1, с. 85]

Дидактика – це наука, що має чітко визначені об'єкти вивчення й застосування – цілі, зміст, закономірності та умови процесу навчання, контроль і оцінювання навчальних досягнень учнів. Дидактичні знання допомагають знайти відповідь на найважливіше запитання – як навчати. Тому на сучасному етапі розвитку суспільства потрібно ініціювати наукові дослідження в галузі дидактики, приваблювати молодь, розширювати фундаментальні дослідження.

Слід зауважити, що вчення, створене Я. А. Коменським, не лише прискорило процес виокремлення педагогіки в самостійну науку, а й визначило перспективи розвитку теорії та практики навчання й виховання на наступні століття. Теоретичне і практичне значення педагогічного вчення Коменського було випробуване століттями. Геніальність його досягнень полягає не лише в обґрунтуванні загальнонаукових основ педагогіки, а й у визначенні характерних особливостей діяльності національної школи.

Подальшого дослідження потребують питання взаємозв'язку педагогічного доробку вченого із процесом навчання у вищих навчальних закладах та їх використання в сучасних умовах освітнього простору.

Література:

1. Коменский Я. А. Избранные педагогические сочинения : в 2-х т. / Коменский Я. А. – М. : Педагогика, 1982. – Т. 1. – 656 с.
2. Коменский Я. А. Избранные педагогические сочинения : в 2-х т. / Коменский Я. А. – М. : Педагогика, 1982. – Т. 2. – 576 с.
3. Лордкипанидзе Д. О. Великий чешский педагог Ян Амос Коменский. / Д. О. Лордкипинадзе. – М. : Знание, 1957. – 30 с.
4. Мітюров Б. Н. Педагогічні ідеї Яна Амоса Коменського на Україні : монографія / Б. Н. Мітюров. – К. : Рад. школа, 1971. – 107 с.

Одайник С. Ф.

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ДИДАКТИЧЕСКИХ ИДЕЙ ЯНА АМОСА КОМЕНСКОГО В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ

В статье осуществлено исследование творческого наследия Яна Амоса Коменского, обоснован его вклад в современный процесс обучения в системе высшей школы. Также проанализированы отдельные аспекты педагогического наследия и философских взглядов Я. А. Коменского в контексте предмета исследования. Акцентировано внимание на том, что, по Коменскому, высшая школа или академия имеют свою педагогику, дидактику, обогащенную всеми достижениями педагогики и дидактики первых ступеней обучения. Дана характеристика принципа наглядности, который первым теоретически обоснован и подробно раскрыл Коменский, противопоставляя пассивному обучению. Сделаны выводы об актуальности идей ученого для развития современной педагогической науки.

Ключевые слова: Я. А. Коменский, дидактика, высшее учебное заведение, академия.

Odainyk S. F.

CURRENT TENDENCIES OF J.A. COMENIUS DIDACTIC IDEAS AT HIGHER EDUCATION

The article explores the John Amos Comenius' creative heritage; the input made by him into the modern educational process of higher education system has been grounded. In addition, particular aspects of John Amos Comenius pedagogical heritage and philosophical viewpoints in the context of the research subject have been analyzed. Special attention (according John Amos Comenius) has been given to higher school or academy's possessing their own didactics enriched with the achievements gained in Pedagogy and Didactics at their initial educational stages.

The demonstration (pictorial) principle by Comenius has been characterized due to the educator's role was to discover and oppose it to the passive learning.

The conclusions about the educator's ideas value for the modern pedagogical science. There is the

need in pointing out the John Amos Comenius' scientific views which not only speeded the process through Pedagogy's singling out as an independent science but, also outlined perspectives for the educational theory and practice development ages ahead. The John Amos Comenius' requirements towards higher school educator's personality which include professional competency, ability to run the class effectively, commitment to regular knowledge acquisition, mastering the educational professional culture are still actual for today. The general didactics' included into research based on educational process regulations uses achievements gained by many sciences, such as Philosophy, Psychology, Age Psychology, Cybernetics and other. Didactics, like the other sciences constantly goes through renewal and formation.

Key words: John Amos Comenius, Didactics, higher educational establishment, academy.

УДК 377.1:7

Пастирська І. Я.*

ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті схарактеризовано можливості інтегративного підходу до формування системного змісту вивчення іноземної мови та спеціальних дисциплін у вищих навчальних закладах. Показано важливість самостійної роботи у сфері іншомовної підготовки та роль мотиваційного компоненту у вивченні іноземних мов. Обґрунтовано, що в цілісній моделі фахівця іноземна мова є засобом пізнання й стимулом до діяльності, що орієнтує студентів на всебічний розвиток і сприяє об'єднанню навчальних, виховних, освітніх, розвивальних функцій навчальних дисциплін. Виявлено, що саме інтегративні чинники спроможні регулювати співвідношення різнорідних знань і забезпечити їх сумісність і системність.

Ключові слова: інтегративний підхід, інтеграція, іноземні мови, професійна спрямованість, спеціальні дисципліни, вищі навчальні заклади.

Завданням вищої професійної освіти є не лише формування професійних знань, умінь і навичок, а й «формування орієнтації на подальше підвищення своєї професійної компетенції, розвиток уміння спілкуватися, використовуючи слово як засіб комунікації для вирішення професійних завдань в умовах розширення міжнародних зв'язків. Тому актуальною стає проблема підготовки майбутніх фахівців до іншомовного професійного спілкування» [2, с. 48]. Зміст і технологія навчання іноземної мови має відповідати актуальним інтересам і задовольняти потреби студента, тобто відтворювати оточення, найбільш наближене до реального життя.

Іноземна мова є невід'ємною частиною професійної компетентності майбутніх інженерів, причому специфіка її вивчення у вищих технічних навчальних закладах полягає не лише в загальнокультурному розвитку фахівця, що володіє іноземними мовами, а й у безпосередньому формуванні професійних знань та умінь фахівців на основі використання іншомовних джерел інформації, безпосереднього спілкування з іноземними колегами, включення фахівця у світовий науковий процес і розвиток відповідної галузі виробництва.

Зростання значущості інтегративних тенденцій у всіх аспектах діяльності сучасного суспільства породжує суперечність між вимогами інтеграції всіх компонентів професійної підготовки сучасного фахівця та реальним фактологічним характером професійної освіти, між постійним зростанням обсягу знань і традиційними методиками структурування змісту освіти, необхідністю проблемного підходу до професійної підготовки та домінуванням предметного підходу в реальному навчально-виховному процесі.

*© Пастирська І. Я.